

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Wie is uw stammoeder? (Gal. 4:21-31)

Op 21 november werden twee jongetjes gedoopt, Wilmer en Elco, en een week later een meisje, Renske. Zij ontvingen het teken van Gods verbond.

Maar stel nu eens er was die eerste zondag een „herder en leraar” verschenen, die zei: dopen op de naam van Jezus Christus is goed, maar om echt verbondskind te zijn, is dat niet voldoende!

Om echt „kind van Abraham” te zijn is de besnijdenis vereist, en natuurlijk ook het houden van de sabbath en alle andere door God ingestelde feestdagen, tot en met Grote Verzoendag. Dán pas hoor je er echt bij!

Raar? Maar zo gebeurde het dan toch maar in de gemeenten van de Galaten. „Joods-christelijke dwaalleraars waren in de Galatische gemeenten binnengekomen. Zij ontkenden niet de noodzaak van het geloof in Christus! Wel verkondigden zij, dat daarnaast het onderhouden van de wet nodig was als voorwaarde om te delen in het heil. Met name predikten zij de noodzaak van de besnijdenis en het onderhouden van bepaalde godsdienstige dagen en tijden” (W. Steenbergen in „De Geest schrijft wegen in de tijd”, o.r.v. prof. dr J. P. Versteeg, pag. 42). Dáár gaat Paulus fel tegen in. De kern van de zaak is immers: is (het geloof in) Christus de enige weg tot het heil, of „wordt ook van de mens een eigen bijdrage gevraagd? En dat wil maar niet zeggen, dat aan de betekenis van Christus enigszins tekort wordt gedaan. Er is veel meer aan de hand. Want indien er gerechtigheid door de wet is, dan is Christus tevergeefs gestorven” (Gal. 2 : 21). Christus is alles of Hij is niets” (id.).

Twee werelden

Delen in het heil doe je in de nieuwe bedeling (het nieuwe deel van het genadeverbond) dank zij het kruis en de opstanding van Christus. Op Golgotha sta je als mens met lege handen: niet óns offer, onze verdienste, onze hoedanigheid, maar Zijn offer opent de weg naar God en de verzoening. Luister naar Paulus: want gij allen zijt zonen van God, door het geloof, in Christus Jezus. Want gij allen, die in

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed. Hierbij is géén sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus (Gal. 3 : 26-28).

Sinds Christus is de tijd voorbij om bij God aan te voeren: ik ben een Jood, een vrije, een... man. De tijd van het „aanzien des persoons” (2 : 6, vgl. Hand. 10 : 34!) is in de nieuwe bedeling definitief verleden tijd.

In het Oude Testament was er zoiets. zo'n rangorde wél: de Jood stond boven de niet-Jood, de heer boven de slaaf, de man boven de vrouw. En dat zowel op maatschappelijk als godsdienstig terrein.

Maar, als gezegd, die tijd is sinds Christus voorbij.

En wil iemand die tijd terug, dan moet hij goed naar Paulus luisteren:

zegt mij, gij die onder de wet (= O.T.) wilt staan – luistert gij niet naar de wet? Er staat immers geschreven (Gen. 21) dat Abraham twee zonen had, één bij de slavin en één bij de vrije (4 : 21).

De slavin: Hagar; de vrije: Sara. Voor Joodse oren had Sara bijna alles mee en Hagar alles tegen: zij was een Egyptische, een slaaf, een vrouw!

Beiden hadden een zoon:

die van Hagar was 'naar het vlees verwekt', d.i. een kind van menselijke mogelijkheden; die van Sara 'door de belofte' – toen het menselijk onmogelijk was, maar: God beloofde en kwam zijn belofte na.

Misrekening

Tussen de regels door stelt Paulus in feite de vraag: van wie stammen jullie, oerdomme (3:1) Galaten af, denk je, als jullie de besnijdenis etcetera weer willen gaan onderhouden? Wie is jullie stammoeder??

Reken maar dat ze dachten: Sara natuurlijk! Precies zoals de Joden verontwaardigd tegen Jezus uitvoeren: wij zijn Abrahams nageslacht en zijn nooit iemands slaven geweest... (Joh. 8 : 33).

Nu, zegt Paulus tegen de Galaten: dat is dan wel een grandioze misrekening. Want in dat bijbelse gegeven ligt een diepere zin – het is een beeldende en blijvende beschrijving van twee bedelingen (beschikkingen, verbonden, testamenten).

Bij de ene, Hagar, moet je denken aan de berg (ha-hár). Welke berg? De Sinaï – in Arabië(!). Let wel: de Sinaï – letterlijk en figuurlijk een hoogtepunt voor Israël: húnner was de aanname tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften (Rom. 9 : 4). Ja, maar wat bracht ha-hár, de berg Sinaï, voort – achteraf gezien? Slaven! Slaven?? Jazeker, zegt Paulus: voordat dit geloof in Jezus Christus kwam, werden wij onder de wet in verzekerde bewaring gehouden... De wet is dus een tuchtmeester voor ons geweest tot (op) Christus... Nu echter het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder de tuchtmeester... (Gal. 3 : 23, 24). De 'tuchtmeester': iemand die aan de hand kinderen naar school brengt – ze hebben niets in te brengen, alleen maar mee te gaan. Dus: de Israëlieten werden daar, bij de berg Sinaï, in

Inhoud

- 353 Ds E. R. Postma,
Wie is uw stammoeder?
- 354 Ds A. M. van Leeuwen,
Bidden met Luther (slot)
- 354 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 355 Prof. dr H. J. Jager,
Overwinning (Het abc
van het N.T.)
- 357 Prof. D. Holwerda,
De 144.000 en de schare
die niemand tellen kon

zekeren zin tot „slaven”, onmondigen gemaakt. Mensen zonder vrijheid van handelen en beslissen, tot wie – als tot een klein kind – gezegd wordt: dóe dat..., mensen wier leven beheerst wordt door allerlei beperkende voorschriften, zelfs met betrekking tot de eredienst.

Vroeger was alles beter?

Zo mocht alleen de stam van Levi dienst doen in en bij de tempel. En dat nog niet eens allemaal. Kenden andere volken priesteressen, in Israël mochten alleen (Israëlietische!) mannen dienst doen. En dan waren mannen met een lichamelijk gebrek ook nog uitgesloten.

De besnijdenis was door God bepaald op de achtste dag. De data van alle feesten lag vast. Het zou de moeite waard zijn alle beperkingen onder de oude bedelingen op een rij te zetten. We zouden Paulus dan nog beter begrijpen, als hij schrijft: zolang de erfgenaam onmondig is, verschilt hij in niets van een slaaf, ook al is hij eigenaar van alles; maar hij staat onder voogdij en toezicht tot op het tijdstip, dat door zijn vader bepaald was: Zo bleven ook wij, zolang wij onmondig waren, onderworpen aan de „eerste beginselen”, Gal. 4 : 1, 2. De bedeling van de Sinaï was: doe dit, en gij zult leven (3 : 10, 12; Lev. 18 : 5; Deut. 27 : 26). Israël werd klein gehouden. Is dat iets om naar terug te verlangen??

Bidden met Luther (slot)

Het klein verschil ?

In de voorgaande artikelen hebben wij een poging gedaan om een indruk te geven van Luthers wijze van bidden en van de aanwijzingen voor het gebed die hij ons in zijn geschriften heeft nagelaten. In dit slotartikel besteden we aandacht aan enige punten waar Luthers opvattingen over het gebed botsen met ideeën die vandaag in zwang zijn. We doen dat in de hoop dat deze confrontatie corrigerend en stimulerend mag inwerken op onze eigen gebedspraktijk.

Kort bidden

„Een goed gebed moet niet lang zijn, ook niet langgerekt: we moeten vaak en vurig bidden”. De weg tot het gebed die Luther wijst loopt via de overweging van het Woord van God of van de Apostolische Geloofsbelijdenis. Die weg kan, al naar gelang er tijd of gelegenheid is, de ene keer langer zijn dan de andere. De eigenlijke gebeden van Luther zijn in de regel echter kort. Als overtuigd voorstander van een kort en krachtig gebed neemt Luther een standpunt in dat niet iedereen maar zo met hem delen zal. Er zijn christenen genoeg die er juist vurig voor pleiten om toch vooral veel tijd uit te trekken voor het bidden. Een uur of langer in gebed gaan, alvorens iets te gaan ondernemen (bijvoorbeeld op het vlak van de evangelisatie), is bij hen geen uitzondering. Dat laat niet na indruk te maken. Maar verdient het daarom ook zonder meer navolging?

Hoewel lang bidden ook in de dagen van Luther al bewondering afdwong, kunnen wij toch niet om een woord van de Here heen, dat Luther in zijn Grote Catechismus ter sprake brengt met het oog op de lengte van het gebed. „En gebruikt bij uw bidden geen omhaal van woorden, zoals de heidenen; want zij menen door hun veelheid van woorden verhoord te zullen worden” (Mt. 6 : 7).

Wie nu anderen jaloers maakt op de kwaliteit van zijn geestelijk leven, door hoog op te geven van de tijd die hij voor het gebed reserveert, die suggereert dat er toch een verband bestaat tussen de lengte van het gebed en de verhoring, terwijl de Here dit verband in de Bergrede uitdrukkelijk ontkend heeft. Wanneer wij het doen voorkomen alsof een christen lang moet bidden en elkaar dat als plicht opleggen, dienen we ons in alle ernst af te vragen of wij niet in heidens vaarwater terecht gekomen zijn.

Het 'amen' sterk maken

Telkens wanneer hij het gebed

DOOR
A. M. VAN LEEUWEN
DEVENTER

ter sprake brengt onderstreept Luther het grote belang van het woordje 'amen'. Dat moet krachtig klinken, als een geloofsbelijdenis. „En houd niet op met het gebed zonder te hebben gezegd of gedacht: 'Kom, dit gebed is bij God verhoord, dat weet ik heel zeker'. Dàt betekent: 'Amen'.” Onze gebeden kunnen ook (te) lang worden, doordat wij moeilijk 'amen' kunnen zeggen. We

vervallen dan in herhaling omdat er twijfel is in ons hart. Zal de Here wel doen wat ik vraag? Moet ik het Hem niet nog eens onder de aandacht brengen? Als we ons gebed rekken omdat we bang zijn niet verhoord te worden, bevinden we ons op de verkeerde weg. Onze Vader weet immers wat wij nodig hebben nog vóór wij Hem bidden? (Mt. 6 : 8). Hij laat zich niet – zoals de heidenen denken – tot verhoring dwingen door een veelheid van woorden.

Daarom moet iemand die bidt ook van ophouden weten door zijn gebed te besluiten met een krachtig 'amen' om vervolgens met goede moed weer aan de slag te gaan.

Het Woord als 'tegenover'

Bidden was voor Luther onbegonnen werk buiten het Woord van God om. Daarom had hij de gewoonte om, voordat hij ging bidden, een gedeelte uit dat Woord hardop te lezen. Eerst moest de stem van God klinken, dan pas nam Luther zelf het woord.

Omdat hij zoveel waarde hechtte aan het gesproken woord, zou Luther naar alle waarschijnlijkheid nooit op het idee zijn geko-

men om de tijd die hij uittrok voor Schriftlezing en gebed te typeren als 'stille tijd'. Deze benaming, die bij een aantal christenen ingang heeft gevonden, legt een te eenzijdige nadruk op de inkeer, terwijl bidden voor Luther was een – letterlijk – roepen tot de Here, een zich uitstrekken naar Hem. Daarom bad Luther ook niet in gebogen houding maar rechtop staande. Wanneer Luther een Schriftgedeelte gelezen had, was het eerste wat hij wilde weten „wat het op zichzelf genomen is” („wie es denn an im selber ist”). Daarmee moet alles beginnen: met het respecteren van het 'tegenover' van Gods Woord. Want als Luther van één ding diep doordrongen was, dan wel hiervan: het Evangelie is niet naar de mens. Het strookt niet met onze denkpatronen. Wij moeten het eerst op ons af laten komen zoals het is. Wie het zich te snel wil toeëigenen, loopt de kans dat hij God voortijdig in de rede valt en de eigenlijke boodschap niet meer hoort.

We moeten het Woord ook niet overhaast toepassen op onze eigen situatie zoals wij die ervaren. Wij hebben immers vaak maar een gebrekkig zicht op

Procuratio

Dit latijnse woord betekent onder meer: het brengen van offers om de gevolgen van kwade voortekenen af te weren; en verzoening met de goden. Onder deze titel schreef dr A. P. Muys in „Opbouw”, in 1961. Ik heb het artikel niet meer, maar de hoofdlijn heb ik onthouden. Het onderwerp is, 23 jaar nadat het artikel gepubliceerd werd, actueel. Dr Muys vertelt dat de oude Grieken en Romeinen oorspronkelijk dachten dat ze onheilen door offers konden keren, maar dat ze later tot de conclusie kwamen, dat het zo niet altijd kon. Immers, de machtige oppergod Zeus kon het niet keren dat zijn eigen zoon Sarpedon (de moeder was Europa) voor Troje sneuvelde. Zeus was ook zelf gebonden aan de „beschikking”, het „lot”, zo leerde de griekse dichters en wijsgeren al spoedig. Dan is de volgende stap spoedig gemaakt: Als de goden „er ook niet altijd wat aan kunnen doen”, dan is het maar het beste, om de positieve kanten te zien van rampen, zoals oorlogen, misoogsten, ziekten en dood. Dan kun je van onheilen maar beter zeggen, dat ze „ergens goed voor zijn”. Je hebt er dan vrede mee, dat alles

Pastorale Notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

niet loopt zoals je wel zou willen. Dan doen we ook maar de volgende stap: Als er een „Nut der tegenspoeden” is, zoals bijvoorbeeld de Camera Obscura van Hildebrand ook nog betoogt, dan moet men geen moeite doen, althans niet veel moeite doen, om de onheilen af te wenden. Ze hebben immers veel nut en waarom zou je het nuttige en natuurlijke beloop der dingen tegenhouden? Echt bidden tot God heeft ook niet veel zin – laat maar. Het onderwerp anno 1984 is de vraag „Waarom het kwaad goede mensen treft” en of God er niets aan doen kan dat er zoveel ellende op de wereld is. Wat betekent het gebed? Doet het werkelijk iets? Komt God erdoor tot andere gedachten? „Verbidden”, „zich laten verbidden”, is dat echt zo bedoeld zoals het in de bijbel staat, of is het maar „bij wijze van spre-

ken”? Is God gebonden aan een (Zijn) eeuwig raadsbesluit, waarvan Hij dus nooit afwijkt? Dit zijn geen vragen voor een forum, op een discussieavond, want dit zijn vragen die gesteld worden door een/geslagen of zelfs verslagen mens. Het onheil heeft hem of haar getroffen. Er ligt een dode boven, in de slaapkamer. De troosters komen. Familie, de dominee, een ouderling. Ze weten niet, wat ze zeggen moeten. Gelukkig maar. Als er nu maar niemand zegt: „Je moet maar zo denken, dit sterfgeval is ergens goed voor. God zal er Zijn wijze bedoeling wel mee hebben”. Iemand zegt dat, omdat hij een theorie wil hebben, die zijn vragen beantwoordt. Men wil van de vragen af. Maar is dat nodig of wenselijk? Is het zelfs mogelijk om bij het onheil een antwoord te geven op de vraag: waarom? Dat kan immers alleen als we in een concreet geval zouden weten, dat het onheil een straf van God is. Maar weten we dat wel ooit? We blijven dus zitten met de vragen. Maar wie door de diepteging, getuigde wel naderhand, dat God je door het donkerste dal heendroeg, al gaf Hij geen antwoord op de vraag, waarom je zo lijden moest; of zo geslagen worden.

hoe het er met ons voorstaat. Pas Gods Woord, bijvoorbeeld de Tien Geboden of het Onze Vader, opent ons de ogen voor onze werkelijke nood.

Dat betekent niet dat we het verlangen niet zouden mogen hebben om persoonlijk te worden aangesproken door het Woord van de Here. Dat verlangen krijgt bij Luther alle ruimte. Het mag zich alleen niet op de voorgrond dringen. Want dan gaat een mens zomaar over het Woord heersen. Dan projecteert hij zijn eigen wensen en verlangens in de Schrift en tast daarmee in feite de bijbel als Gods Woord aan.

Woord en Geest

Kenmerkend voor onze tijd is de roep om ervaring. Voor een deel verklaart die de aantrekkingskracht die de Pinksterbeweging heeft. Mensen verlaten de kerk, omdat de mening bij hen heeft postgevat dat de Geest daar niet werkt. Maar ook kerkleden, die de leer van de Pinksterbeweging op principiële gronden afwijzen, blijven niet zelden zitten met de gedachte: en toch missen wij iets. Zij gaan gebukt onder gevoelens van (geestelijke) minderwaardigheid, wat de kracht van hun geloof verzwakt.

Maar missen wij dan echt iets? Dat valt inderdaad te vrezen. Het is goed om verkeerde opvattingen over de heilige Geest af te wijzen en te weerleggen. Maar als we het daarbij laten en het spreken over het leven door de Geest uit de weg gaan, leveren we daarmee het bewijs van eigen armoede.

Wat ons bij Luther zo treft is enerzijds zijn onverzettelijke houding tegenover de geestdrijvers van zijn dagen, maar anderzijds een – voor ons gereformeerden vrijwel ongekende – vrijmoedigheid in het spreken over de heilige Geest.

Zijn wij op dit punt niet ver bij Luther achterop geraakt?

Laat één ding echter duidelijk zijn. Luther heeft de kracht van de Geest nooit gezocht in uitzonderlijke manifestaties. Hij heeft de heilige Geest daar gezocht waar Hij zich laat vinden: in het Woord. Daar heeft hij Hem gevonden, keer op keer. We geven hier nog maar eens dat citaat uit 'Hoe men bidden moet'. „Het gebeurt me dikwijls, dat ik in één stuk of bede (van het Onze Vader) terecht kom in zo'n rijkdom van gedachten, dat ik de andere zes allemaal laat rusten. En wanneer zulke rijke, goede gedachten komen, dan moet men de andere gebeden laten varen en zulke gedachten ruimte geven en in stilheid toehoren en ze vooral niet storen: want daar predikt de heilige

Geest zelf. En van zijn prediking is één woord heel wat meer waard dan duizend van onze gebeden. Ik heb zo ook dikwijls in één gebed meer geleerd dan ik uit veel lezen en nadenken tevoorschijn had kunnen halen". We raken hier aan het hart van de Reformatie: de eenheid van Woord en Geest, beleden en be-

leefd. Het Woord gelezen vanuit het geloof dat de Geest de Auteur en Uitlegger van dat Woord is.

Juist daar, waar wij het 'tegenover' van Gods Woord respecteren, waar wij eerbiedig afstand bewaren, daar komt Hij ons door zijn Geest het meest nabij.

Een abc van het Nieuwe Testament

Overwinning

Men heeft calvinisten wel eens verweten, dat zij al te strijd-lustig waren en van een zeker triumfalisme niet vrij te pleiten. Dat moge op het gebied van de politiek een zekere waarheid bevatten, op het terrein van het geloofsleven mocht er m.i. wel wat meer strijdvaardigheid zijn. Om van overwinning maar niet te spreken. In verschillende gemeenschappen van gereformeerde kleur heerst meer lijdelijkheid dan strijdvaardigheid. Er worden meer nederlagen geleden dan overwinningen behaald. Terwijl de Schrift m.i. een andere toon laat horen.

Dat God machtiger is dan alle machten in hemel en op aarde zal voor ons allen wel vast staan. Zijn Koninkrijk zal bestaan in eeuwigheid, terwijl alle andere heerschappijen eens niet meer zullen bestaan. En de overwinningen die de gelovigen behalen zijn aan God te danken. En niet aan ons. In 1 Kor. 15:57 schrijft Paulus met recht: „Maar God zij dank, die ons de overwinning geeft door onze Here Jezus Christus". Aan Hem is de eindzege: „Hij moet heersen, tot Hij al zijn vijanden onder zijn voeten heeft gelegd". En dan zal vervuld worden het Woord, dat geschreven staat: „de dood is verslonden door de overwinning. Dood waar is uw prikkel, hel waar is uw overwinning". 1 Kor. 15:54. Dát hoeft voor ons verder geen bewijs.

Maar hoe staat het met de gelovigen, die van de genade van Christus alle verwachting hebben? Te roemen in zichzelf is vanzelfsprekend niet geoorloofd. Van nature zijn ze machteloos tegen de vijanden: duivel, wereld en oude natuur. Dát hoeft verder ook geen bewijs denk ik. Maar zijn ze zo onmachtig als vaak wordt voorgesteld? Als we echt uit het geloof leven welke belofte hebben we dan? Daar is het Evangelie vol van.

Dat er geen overwinning is zonder volhardende strijd is duidelijk. En de grootste vijand, die achter al onze vijanden staat is de duivel. De grote tegenstander van God en Christus. De

lasteraar. Ook wel satan genoemd. De verleider. In het Onze Vader de boze genoemd. Die onder Gods toelating grote macht heeft. Maar hij is niet onoverwinnelijk. Hij gaat wel rond als een briesende leeuw, op zoek naar slachtoffers. Maar laat niemand denken, dat Gods macht niet veel en veel groter is. Jezus heeft de verzoeking in de woestijn weerstaan. De duivel liet van Hem af. En door Zijn genade kunnen wij hem weerstaan. Daartoe wekt Jacobus ons op. Met de belofte dat hij van ons zal wijken. Jakobus schrijft: „Wordt nuchter en waakzaam. Uw tegenpartij gaat vaak als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden. Wederstaat hem, vast in het geloof; wetende, dat aan uw broederschap in de wereld hetzelfde lijden wordt toegemeten." En daaraan voegt hij toe: „God zal u, na een korte tijd van lijden volmaken, bevestigen, sterken en grondvesten. Hem is de kracht in alle eeuwigheid." En in 4:7 schrijft hij: „Onderwerpt u aan God, maar biedt weerstand aan de duivel en hij zal voor u vluchten. Nader tot God en Hij zal tot u naderen." We hoeven dan voor de duivel niet bang te zijn.

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

Een vijand, die dicht bij huis is, is de wereld. De van God afgevalen mensenwereld. Die handlanger is van de duivel. Van kinderen van de duivel spreekt de Schrift. Maar ze spreekt er ook van, dat wie gelooft in de Here Jezus, de boze heeft overwonnen. Bemoeidigend in dit opzicht is de eerste brief van Johannes. We lezen daar: „Wie zondigt is een kind van de duivel. Want hij heeft vanaf het begin gezondigd. De Zoon van God is verschenen om de werken van de duivel ongedaan te maken". 3:8. Verder nog: „God liefhebben betekent Zijn geboden in acht nemen. En Zijn geboden zijn niet zwaar. Omdat elk kind van God de wereld overwint. En de overwinning op de wereld behalen we door het geloof. Iemand kan de wereld alleen overwinnen, als hij gelooft dat Jezus de Zoon van God is". 5:3 v.v. Voorts: „Jongelingen, ik heb u geschreven, want gij zijt sterk en het Woord Gods blijft in u en gij hebt de boze overwonnen. Hebt de wereld niet lief en hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld liefheeft, de liefde van de Vader is niet in hem. Want al wat in de wereld is, de begeerte van het vlees, de begeerte van de ogen en een hovaardig leven. is niet uit de Vader, maar uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeren, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid". In mijn jeugd werd ons bijgebracht, dat de wereld vooral bestond uit dans, toneel, kroeg, kermis en bioscoop. Als we daar maar wegbleven, hadden we al veel gewonnen. Maar tegen allerlei begeerlijkheden werden we niet gewaarschuwd. In de preken mogelijk wel, maar in de dagelijkse samenleving niet. Tegen drankzucht en in het algemeen genotzucht, eierzucht en heerszucht en zoveel meer werden we niet gewaarschuwd. Naar mijn mening van nu leefden we vrij werelds.

Er was vr ijalgemeen misbruik van drank bijv. Het zedelijk leven stond op geen hoog peil. Onze praatjes waren vrij laag bij de grond en kwade samensprekingen bedierven goede zeden. En dat we werden onderwezen in de overwinnende kracht van het geloof denk ik niet. In menige kring van kerkmensen gebeurt dat nog niet als ik het wel heb. Waarom eigenlijk niet? De Schrift doet het wel. Als Paulus in Rom. 8 gesproken heeft over de verkiezende liefde van God en al wat ons om Christus Jezus geschonken is, dan vraagt hij: „Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid of vervolging of honger of naaktheid of gevaar of het zwaard? Gelijk geschreven staat: Om Uwentwil worden wij de ganse dag gedood, wij zijn gerekend als slachtschapen. Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad. Want ik ben verzekerd, dat dood noch leven, noch hoogte noch diepte, noch engelen noch machten, noch heden noch toekomst, noch krachten, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Jezus Christus onze Here”. Dus ook de duivel en de wereld met al zijn begeerlijkheden kunnen ons niet losmaken van Gods liefde. In de strijd daartegen zijn wij superoverwinnaars. Dát staat er precies. Zo mogen we geloven en uit dat geloof leven. Natuurlijk zonder eigen roem. Want het is Israëls God, die krachten geeft, van Wie het volk zijn sterkte heeft, looft God, elk moet Hem vrezen!

De derde vijand is onze oude natuur, door Paulus de oude mens genoemd. Het dichtst bij huis. De verrader in de vesting. Daarom wel de gevaarlijkste. Maar, God zij dank, ook niet onoverwinnelijk. Hij omvat wel lichaam, ziel en geest. Maar in het leven der gelovigen huist de Geest van Jezus Christus. En als we ons daardoor laten leiden is onze nieuwe mens sterker dan de oude. Dat wil niet zeggen, dat wij zonder zonde zijn. Als wij dat zeggen bedriegen wij ons en de waarheid is in ons niet. Maar als wij ze belijden, God is rechtvaardig en getrouw, zodat Hij ze ons vergeeft, en ons reinigt van alle ongerechtigheid. In 1 Joh. 3 schrijft Johannes: „Een ieder, die uit God geboren is (die echt gelooft, het nieuwe leven aan God te danken heeft) zondigt niet. (Maakt van de zonde niet z'n praktijk.) Want het zaad (Gods) blijft in hem (het Woord Gods blijft hem beheersen) en hij kan niet in de zonde leven, omdat

hij uit God geboren is... En wie zijn geboden bewaart, blijft in Hem en Hij in ons. En hieraan onderkennen wij, dat Hij in ons blijft: aan de Geest, die Hij ons gegeven heeft”.

Het is moeilijk verklaarbaar, waarom in verschillende kerken zo groot gedacht wordt over de macht van de oude mens en zo weinig verwacht wordt van de nieuwe mens, of liever van de Heilige Geest. Want daarop komt het neer, wanneer zo hoog wordt opgegeven van de macht der zonde en zo weinig verwacht wordt van de nieuwe mens. Zingen we in de samenkomst dan maar gedachteloos en zonder geloof: „Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort”? In de duitse vertaling vond ik dat zó overgezet: „Zij gaan steeds voort van overwinning tot overwinning”, wat m.i. nog zo gek niet is. Dat komt trouwens overeen met het „superoverwinnaars” van Paulus. En met dat andere woord uit 2 Kor. 3 : 17 v.: „De Here nu is de Geest, en waar de Geest des Heren is, daar is vrijheid. En wij allen, die met onbedekt gelaat de heerlijkheid des Heren als in een spiegel weerkaatsen, veranderen naar hetzelfde beeld van heerlijkheid tot heerlijkheid, zoals van de Geest des Heren te verwachten is”. Trouwens geheel in overeenstemming met Rom. 6: „Zo moet het ook voor u vaststaan, dat gij wel dood zijt voor de zonde, maar levend voor God in gemeenschap met Christus Jezus... Maar thans, vrijgemaakt van de zonde en in dienst van God gekomen, hebt gij tot vrucht uw heiliging en als einde het eeuwige leven”. En ook in overeenstemming met het begin van Rom. 8: „Zo is er nu dan geen veroordeling voor hen, die in Christus Jezus zijn. Want de wet van de Geest des levens heeft u in gemeenschap met Christus Jezus vrijgemaakt van de macht der zonde en des doods”. Jawel, zo hoor ik iemand tegenwerpen, maar er staat toch maar in Rom. 7 : 15 v.v. dat we niet doen wat we willen en wel doen wat we niet willen.

Mijn wedervraag is: Kan Paulus d(t van zichzelf gezegd hebben als apostel, als christen, een voorbeeld voor de kudde? Volgens mij is dat niet mogelijk. Met die verklaarders ben ik het eens, die beweren, dat Paulus hier spreekt van zichzelf, toen hij nog uit de wet leefde en in eigen kracht met de geboden van de wet wilde klaar komen. Dat brak hem bij de handen af. Daar kwam niets van terecht. Een ander woord van hem blijft staan: „Ik vermag alles door Christus, die mij kracht geeft”.

Uit het vurig gericht Gods herboren

bij Zefanja 3 : 9-13

1. Uit het vurig gericht Gods herboren, krijgt het volk van de HEER reine lippen. Overall zal men dan kunnen horen: laten wij weer zijn Naam gaan aanbidden; dien nu Hem met eenparige schouder die zijn volk door het vuur heeft gelouterd.
2. Uit de plaatsen waarheen zij verstrooid zijn komen zij de HEER zijn offer brengen. Deze rest zal gering en berooid zijn, want Gods gloed zal de hoogmoed verzengen. En de HEER, Hij verwijdt de schaamte van wie tegen Hem onrecht beraamde.
3. Van zijn berg zal de overmoed wijken en de grootspraak is daar uitgezuiverd. Wat van Israël rest — zal daar blijken — is doordrongen van heilige huiver; ieders tong is voor leugen te heilig. Bij de Naam van de HEER is het veilig.

Tekst en melodie: Klaas Holwerda, Winsum (Gr.)

Rektifikatie

In het bijbellied van Klaas Holwerda in Opbouw van 16-11-'84 zijn de regels 4 en 5 van strofe 6 per vergissing verwisseld. Met excuus aan Klaas Holwerda.

De 144.000 en de schare die niemand tellen kon

In 'Opbouw', 28ste jrg. nr. 3, blz. 18 kol. 2 vestigde ik de aandacht op Opb. 9 : 16, 17, dat men m.i. zo zou moeten vertalen: „En het aantal van de cavalerie-troepen was 200.000.000. Ik hoorde hun aantal (noemen) en daarna kreeg ik in het visioen de paarden ook te zien, met hun berijders, die rossige, blauwe en zwavelkleurige harnassen droegen ...”).

Eerst horen, dan zien: een vast patroon

Ik wees erop, dat we hier een geval hebben waarbij Johannes eerst een informatie te horen krijgt over iets dat hem daarna pas onder de ogen komt. Ik zag daarin een parallel met 1 : 10-12, waar hij aanvankelijk alleen maar iemand achter zich hoort spreken, dien hij vervolgens, als hij zich omdraait, ook te zien krijgt.

Achteraf bleek mij, dat we hier blijkbaar met een vast patroon te maken hebben, dat voor dit bijbelboek karakteristiek genoemd mag worden.

In 22 : 8 nl., waar de apostel de reeks hem gegeven openbaringen nadrukkelijk afsluit, zegt hij: „En ik, Johannes, ben het die dit hoorde en zag; en toen ik het gehoord en gezien had, liet ik mij neervallen voor de voeten van den engel die mij dat toonde, om te aanbidden”.

Andere voorbeelden

Er zijn trouwens nog een aantal met 9 : 16, 17 min of meer vergelijkbare gevallen uit het boek Openbaring te noemen. Ik noem ze in een volgorde die gaat van 'min' naar 'meer'.

In hoofdstuk 6 lezen we over het gezicht („En ik zag...”, v. 1) van de opening van de zeven zegels van de boekrol uit hoofdstuk 5 (vv. 1 vlgg.). Bij de opening van drie daarvan, nl. van het eerste (vv. 1, 2), het derde (v. 5) en het vierde (vv. 7, 8) heet het: „Ik hoorde een van de vier dieren zeggen: 'kom!', en toen zag ik...”. Men zou het zich zo kunnen voorstellen dat de vier paarden waarvan hier sprake is achter de coulissen staan opgesteld, en dat telkens een van de vier troondieren aan één daarvan het commando geeft het toneel op te komen.¹⁾

De meest nauwkeurige parallel van 9 : 16, 17 is echter – en die tekst geeft mij ook aanleiding tot het schrijven van dit artikelje – wat we lezen in 7 : 4-9. Een engel uit het oosten had de vier engelen die de winden aan de

DOOR D. HOLWERDA ZUIDHORN

ketting houden luid toegeschreeuwd er nog even mee te wachten de vier winden op de aarde los te laten, „totdat wij de knechten van onzen God aan hun voorhoofd zullen hebben verzegeld” (v. 3). En dan volgt: „En ik hoorde het aantal verzegelden (noemen): 144.000 verzegelden uit alle stammen van Israëls zonen” (v. 4; een totaal, waarvan vervolgens de componenten worden gespecificeerd voor elke stam, vv. 5-8). „Daarna zag ik ... nee maar! ... een schare zo talrijk, dat niemand ze kon tellen...” (v. 9).

Hier doet zich, evenals in 9 : 16, 17, het geval voor, dat eerst – misschien door den tolk-engel; in elk geval door iemand die, om zo te zeggen, 'achter de schermen' heeft gekeken – mondeling opgave gedaan wordt van het aantal van hen die Johannes straks te zien zal krijgen, als ze het toneel op komen.

Twee conclusies

Deze frappante parallelie tussen 9 : 16, 17 en 7 : 4, 9 geeft mij aanleiding tot twee opmerkingen.

In de eerste plaats: ze bevestigt mij in de overtuiging, dat houtoos in 9 : 17 is op te vatten in dezelfde zin als *meta tauta* (= 'daarna') in 7 : 9.

In de tweede plaats: ze bevestigt mij in de overtuiging, dat in hoofdstuk 7 'de schare die niemand kon tellen' uit v. 9 dezelfde is als 'de 144.000 verzegelden van Israël' uit v. 4.

Over de vereenzelviging van die twee grootheden bestaat nl. ernstig meningsverschil tussen de exegeten. Ik voor mij was destijds bij de bestudering van 'de zeven zegelen' reeds tot de conclusie gekomen, dat het hier inderdaad om dezelfde groep mensen gaat. Maar waarschijnlijk

hebben de woorden die in v. 9 volgen op het hierboven door mij geciteerde begin van het vers veel exegeten op een dwaalspoor gebracht; deze: „...uit alle volk en stammen en natiën en talen”. Men denkt dan al snel, dat hier sprake is van gelovigen uit allerlei volken der wereld, dus niet uit Israël, zoals in v. 4 wel het geval zou zijn.

Het punt is, denk ik, dat 'uit' hier niet betekent 'geboortig uit', maar 'terugkerend uit' de volken waarover de Israëlieten verstrooid waren. Op de vraag nl. van een der oudsten „Waar komen zij vandaan?” (v. 13) blijft Johannes het antwoord schuldig. Maar dan geeft die oudste zelf opheldering, gebruik makend van profetieën van Jesaja die betrekking hebben op *Israëls terugkeer uit de babylonische ballingschap*, t.w. Jes. 49 : 10 (Opb. 7 : 16) en Jes. 25 : 8 (Opb. 7 : 17b). Met name de context van het eerste citaat maakt dit duidelijk (Jes. 49 : 11, 12): „En Ik zal mijn bergen tot een weg maken en mijn heerbanen zullen opgehoogd worden. Zie dezen *komen uit* de verte, genen *uit* het Noorden en het Westen, weer anderen *uit* het land der Siniëten”.

Waar de verdrukker van Gods volk als 'Babylon' wordt betiteld (vgl. 17 : 5, 6), behoeft het ons toch ook helemaal niet te verbazen, dat het volk van God dat *uit die verdrukking* wordt geleid (7 : 14) getekend wordt als het Israël dat uit de ballingschap terugkeert naar het beloofde land?

„Geschiedt” lezen

Het tegenargument – waarmee tal van exegeten opereren – dat de grootte van de groep uit v. 4 nauwkeurig wordt opgegeven (144.000), terwijl van de schare uit v. 9 gezegd wordt, dat niemand die kon tellen, welke bepalingen niet met elkaar te rijmen zouden zijn, getuigen m.i. van weinig begrip voor de bijbeltaal, en met name voor de uitdrukkingswijze in visionaire passages.

De opgave '144.000' komt uit de hemel. En ze betekent niet meer – en niet minder! – dan dat God het getal van Zijn verlost tot de heilige volheid heeft laten komen die Hij zich had voorgesteld. Aan de andere kant: dat 'niemand die schare kon tellen' betekent, dat geen mens eraan be-

ginnen kan te tellen, wie de Heere allemaal gered heeft.

Ik denk hier aan een soortgelijke uitspraak in 5 : 3: „niemand in de hemel noch op de aarde noch onder de aarde kon de boekrol openen”. Dat wil zeggen: geen *schepsel* was daartoe in staat. Maar wel de Leeuw uit de stam Juda.

Ik denk ook aan Jes. 40 : 26, waar de Heere Zijn twijfelend volk oproept naar de sterrenhemel te kijken, en dan zegt, dat Hij elk van de sterren bij name roept, zoals een herder dat met zijn schapen doet; wat impliceert, dat Hij weet, hoeveel het er zijn, vgl. Ps. 147 : 4 „Hij bepaalt het getal der sterren, Hij roept ze alle bij name”. Maar in een met dit gedeelte uit Jesaja duidelijk verwante passage zegt de Heere tot den twijfelenden vader van Israël, Abraham, het volgende: „Zie toch op naar de hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt” (Gen. 15 : 5), met de duidelijke ondertoon: „dat kun je niet!”.

¹⁾ Anders ligt het geval in 5 : 11 en 8 : 13, waar niet de entree van een nieuwe figuur wordt aangekondigd, maar waar de aandacht wordt gevestigd op een geluid dat een of meer reeds op het toneel aanwezige figuren produceren. Als daar staat „ik zag en ik hoorde”, dan zouden we beter kunnen vertalen: „ik hoorde op het toneel”.

Anders ligt het geval m.i. ook in 14 : 13, dat men moeilijk kan uitleggen als aankondiging van het gezicht dat in v. 14 volgt. Deze plaats laat zich veeleer vergelijken met 10 : 4, waar Johannes ook – naar aanleiding van wat hij zojuist heeft gezien en gehoord – een bevel uit de hemel ontvangt betreffende zijn teboekstelling van het geopenbaarde.

Boekbespreking

Wie voor de komende feestdagen zoekt naar een aardig boekje om zelf te lezen of aan anderen weg te schenken, kan goed terecht bij het hier te bespreken werkje van de onder ons bekende ds. O. Mooiweer uit Enschede.

In dit boek zijn verschillende artikelen gebundeld, die eerder in het weekblad 'Opbouw' en in het 'Gereformeerd Kerkblad' van Enschede-Noord werden gepubliceerd. Verder zijn twee lezingen opgenomen die in het kader van de Theologische Studiebegeleiding werden gehouden.

'Geschenk en Opdracht', - zo heet het, met als ondertitel 'bijdragen over de prediking, de eredienst en het gemeente leven'. Drs Mooiweer maakt deze titel geheel waar. Je merkt duidelijk dat het bezig zijn in de dingen van het ambt van dienaar des Woords voor hem een geschenk van Boven is. „Behartig deze dingen. leef erin”, schreef Paulus aan Timotheüs en dat is bij ds Mooiweer niet aan dovemans oren gezegd. Tegelijk word je gewaar dat hij dit geschenk behalve als een voorrecht ook als een dure verplichting aanvoelt. Hij tilt er niet licht aan. „Wij moeten af - ook in kerkeraadskringen - van een bepaald vanzelfsprekendheidsgeloof betreffende de ambtsdienst van de predikant. Elke dienst is voor hem een gave en een opdracht! De kerkeraad mag hem daarbij steunen”, zo lezen we op pag. 65 in verband met het konsistoriegebed. Vanwege dat dubbele aspect van voorrecht en verplichting

is het boek blijmoedig en ernstig tegelijk.

Veel onderwerpen komen in de ruim honderd pagina's ervan ter sprake. Ook hete hangijzers zoals Politieke prediking (pag. 32 e.v.) en Liturgische beweging (pag. 51/52). Dat moet dan natuurlijk in dit bestek wel kort gebeuren, hetgeen ook betekent dat je met de schrijver nog wel eens wat door zou willen praten als deze zich al weer naar het volgende onderwerp heeft gespoed. Maar de interesse is dan toch gewekt, en wel op een onderhoudende manier. Bovendien dient de schrijver zijn lezers met verwijzingen naar bredere literatuur.

Leuk en tegelijk tot een zekere tegenspraak prikkelend vond ik wat ds Mooiweer op pag. 29 in verband met de prediking en de exegetische arbeid die daarvoor nodig is schrijft: „Ik heb eens gehoord dat een niet onvermaard gereformeerd predikant, die in de twintiger en dertiger jaren zeer hoog genoteerd stond in de gereformeerde wereld, het aandurfde om één- en andermaal een bruidspaar in het huwelijk te bevestigen met de tekst Genesis 22 : 8 het slot: 'Zo gingen die beiden tezamen'. Onvoorstelbaar vind ik het, dat iemand het gebeuren met en tussen Abraham en Izak waagt toe te passen op de geestelijke gemeenschap van pas getrouwde mensen”.

Het kennelijke afgrijzen van de schrijver deel ik op dit punt toch niet. Er staan woorden in de Schrift die in al hun korthed zo veelzeggend zijn, dat ze boven het niveau van de omgeving waarin ze staan uittoren en daardoor om zo te zeggen los

verkrijgbaar worden. M.a.w.: er zijn motto-teksten. En daarom zijn motto-prediken niet altijd verwerpelijk.

Het valt ook niet moeilijk om uit het Nieuwe Testament voorbeelden te noemen waarin het Oude Testament motto-gewijs wordt aangehaald, soms zelfs dwars tegen de bedoeling van het oorspronkelijke tekstverband in. „Dood, waar is uw overwinning? Dood, waar is uw prikkel?”, schrijft Paulus in I Kor. 15 : 55 de profeet Hosea na. Maar de profeet roept met die woorden de dood als oordeelsinstrument op, terwijl de apostel er een overwinningslied op de dood van maakt. Paulus verwijderd zich in dit voorbeeld duidelijk van het oorspronkelijke tekstverband, maar hij blijft met zijn aanhaling wel binnen het totale Schriftverband.

En ik denk dat in navolging daarvan de oudchristelijke exegese meer *Schriftverbandelijk* dan *tekstverbandelijk* was. Daar kunnen wij nog wel wat van leren, is mijn indruk. Let wel, ook ik vind het letten op het tekstverband als regel een goede zaak, maar acht die toch niet onder alle omstandigheden dwingend voorgeschreven bij het voorbereiden van een preek. Soms leidt het letten op het verband meer af dan toe. Af en toe zelfs lijkt het erop dat de prediker het tekstverband hanteert als een vulsel voor z'n overigens magere preek. Waarom geven we niet toe dat sommige teksten zo'n grote 'persoonlijkheid' hebben dat ze best alleen en los van hun directe omgeving kunnen optreden? Dat lijkt me ook het geval bij die geweldige woorden uit

de geschiedenis van Abraham's offer. Ik zie er 'een niet onvermaard gereformeerd predikant' wel op aan daar een prachtige bijbelse huwelijksprek bij te houden. Bedoelde man zal immers wel niet helemaal zonder reden vermaard geweest zijn.

En zo is er meer waarover ik met de schrijver best nog eens wat nader van gedachte zou willen wisselen. Maar ik beschouw dat als een teken dat hij met de onderwerpen die hij aansnijdt en met zijn onderhoudende schrijfrant de interesse weet te wekken. Hartelijk aanbevelen!

Drs O. Mooiweer,
Geschenk en Opdracht,
bijdragen over de prediking, de eredienst en het gemeente leven;
Uitgeverij Van den Berg,
Kampen, 1984
Prijs f 14,50.

H. de Jong, Amsterdam

-o-

Doelstellingen Christelijk geschiedenisonderwijs en beoordeling van enkele schoolboeken.

Werkgroep Christelijk Geschiedenisonderwijs.

Secretariaat: Stendermolenweg 1
7481 PR Haaksbergen.

Enkele jaren geleden schreef wijlen dr Hendrik Algra in het Friesch Dagblad een artikel onder de titel: Zo onderwijs men geschiedenis. Hij citeert hierin uit een boek, dat gebruikt werd op een school ergens in het land. Het ging hierbij om een boek voor de brugklas en in dit boek werd onomwonden uitgegaan van de juistheid van de evolutie-theorie. Andere opvattingen werden niet eens vermeld. Algra besluit dit artikel met een oproep aan de ouders zich eens te verdiepen in het leerboek voor geschiedenis, dat zij voor hun kinderen hebben moeten aanschaffen. Eerder pleitte hij al voor een nieuwe geschiedenismethode, geschreven vanuit en duidelijke, christelijke visie op de historie. Tot op heden ontbreekt voor zover ik weet, een dergelijke methode, wellicht met als uitzondering het boek van J. Knigge, uitgegeven bij De Vuurbaak, bestemd voor de eindexamenklassen.

Nieuwe methoden verschijnen er voldoende en het is voor de mensen, die er mee moeten werken, soms ondoenlijk zich goed te oriënteren en het kan je overkomen, dat je een nieuwe methode hebt gekozen, waarvan je na enige tijd moet constateren, dat je verkeerd gekozen hebt. Daarom is het werk van een groep geschie-

Herinnert u zich nog hoe in 1967 het werk van de Stichting Redt een Kind begon met een actie in „Opbouw”? De actie Redt een Kind in India Op een artikel in „Opbouw” kwamen de eerste giften voor ons werk binnen.

Onze hulp aan India en andere landen is sindsdien flink toegenomen. Dat mede doordat vele lezers van „Opbouw” ons met hun giften trouw zijn gebleven. Nu doen wij weer een beroep op u, zij het op een enigszins andere manier.

Niet in de eerste plaats vragen wij u om geld te geven - dat blijft welkom natuurlijk - maar er is in de kindertehuizen dringende behoefte aan:

- dekens, lakens, bedden en handdoeken
- schoenen, alle maten
- brillen
- Engelstalige boeken of platenboeken om in de kindertehuizen een kleine bibliotheek op te bouwen
- naaimachines (geen elektrische)
- schoolbenodigdheden
- naaigerei, wolresten en breipennen
- fietsen en fietsonderdelen
- speelgoed

Hebt u ergens in huis deze zaken nog liggen terwijl u ze niet meer gebruikt? Wij kunnen er arme kinderen heel erg mee helpen en er blij mee maken. Wel willen we graag tevoren telefonisch met u contact of we uw bijdrage kunnen gebruiken en wanneer we die nodig hebben. Wilt u doorvoor contact opnemen met ons secretariaat:

Dr Guepinlaan 23, 4032 NH
Ommeren. Tel. 03449-1914.

A.M. Rookmaaker-Huitker,
secretaresse Stichting Redt
een Kind

denisleraren dat hier aan de orde is, een goede zaak. Men heeft in samenwerking met de stichting Bijbel en Onderwijs en aantal doelstellingen voor christelijk geschiedenisonderwijs geformuleerd, vervolgens een aantal methoden getoetst aan bepaalde criteria, o.a. het al of niet aanwezig zijn van een bijbelse visie op de geschiedenis. Uiteraard is de lijst van getoetste methoden niet volledig. Men heeft tien methoden beoordeeld, waarvan slechts één door een duidelijk christelijk uitgangspunt werd gekenmerkt, nl. het boek Historisch Perspectief van J. Knigge. Ik vraag me overigens af, of het wel redelijk is van een methode, die niet van een christelijke visie op de geschiedenis uitgaat, een bijbelse visie te verwachten? Moet je in zo'n geval al niet blij zijn, dat het boek niet een duidelijk anti-christelijke ademt en dat men op z'n minst enige aandacht schenkt aan zaken, die wij als christenen wat meer zouden willen accentueren? Of, zoals de werkgroep zelf enige keren tot de conclusie komt, dat een boek, omdat het redelijk objectieve informatie biedt, met wat aanvullende informatie en begeleiding best te gebruiken is. Het lijkt mij in dit kader niet juist inhoudelijk op de conclusies van de werkgroep in te gaan. Ik zou het willen laten bij een enkele opmerking.

Ergens in dit rapport, las ik de opmerking, dat wat de leerling in het leerboek leest, voor die leerling méér gezag heeft, dan wat de leraar daarover zegt tijdens de lessen. Zonder aan zelfoverschatting te doen, lijkt me dat toch niet juist. De persoon van de man of vrouw vóór de klas kan van enorme betekenis zijn voor de vorming van de leerlingen. Ze hebben dan ook een grote verantwoordelijkheid, want je kunt ook zoveel kwaad aanrichten. En als het goed is, zal ieder die op dit terrein bezig is, zich voortdurend moeten bezinnen over het vorm geven aan het geschiedenisonderwijs. Dat kan niet altijd meer als vroeger en de leden van de werkgroep hebben ook terecht bij hun beoordeling van de leerboeken gellet op de didactische aanpak. De leerlingen hebben geen behoefte aan iemand voor de klas, die zijn leerlingen „zelf laat kiezen” of ze opzadelt met zijn eigen twijfels, evenmin aan en leraar, die probeert te indoctrineren, d.w.z. het je leerlingen eenvoudigweg onmogelijk maken zelf een mening te vormen. Zoals dat nu gebeurt achter het IJzeren Gordijn en indertijd in Hitler-Duitsland. Daarom ben ik blij met het feit, dat in de doelstellingen gesteld wordt, dat naast de aandacht

voor de positieve invloeden van het christendom, ook het falen van de christelijke kerk duidelijk aangegeven dient te worden. Dat is een zaak van eerlijkheid en ik denk, dat we vandaaruit ook met de leerlingen tot een verantwoord beeld kunnen komen van bijvoorbeeld het ontstaan van het marxisme, de jodenvervolg door alle eeuwen heen, de slavenhandel en zo zou er nog meer te noemen zijn. Zo moeten we als onderwijzers maar aan de slag. Geschiedenis is geen willekeurig en zinloos gebeuren, we gaan uit van de zin der geschiedenis, die zin is gelegen in het verlossingswerk van Jezus Christus en het komende Rijk van God. Dat is wat anders dan maar overal de „hand Gods” of de „vinger Gods” menen te kunnen aanwijzen. Het formuleren van doelstellingen is een goede zaak, maar hoe werken we het uit in de alledaagse praktijk? Die is vaak zo ontmoedigend en bovendien is het zo moeilijk te meten, in hoeverre je geslaagd bent in je doelstellingen.

Aangezien ik constateer, dat ik ongemerkt toch bezig ben in discussie te treden met de collega's van de werkgroep, wil ik deze bespreking maar besluiten. Ik denk dat veel collega's hun winst kunnen doen met deze uitgave en hoop, dat de werkgroep ook haar andere plannen, die nog op stapel staan, ten uitvoer kan brengen.

Degenen, die belangstelling hebben voor de besproken uitgave, kunnen die bestellen bij de secretaris van de werkgroep. Kosten f 3,50. Tenslotte collega's, die willen participeren in de werkzaamheden van de werkgroep zijn zéér welkom!

G. J. Oonk, Heerenveen

—0—

Dr W. H. Velema,
Met het Woord aan het
werk.
Prediking en praktijk.
Kok, Kampen. f 27,50.

Bovenstaande derde bundel preekschetsen van de hand van de bekende Apeldoornse hoogleraar dr W. H. Velema zou evengoed een bundel uitgebreide overwegingen of meditaties kunnen worden genoemd. Dat is geen opmerking ten nadele van dit boek. Maar juist ten voordele ervan. Het betekent dat niet alleen predikanten hier bij de voorbereiding van hun preken terecht kunnen, maar dat ook gemeenteleden deze bundel met vrucht kunnen benutten. De auteur draagt dit boek op

aan de nagedachtenis van zijn moeder, die in de dagen waarin het werd samengesteld overleed. Reden ervan is dat zij haar kinderen steeds weer op het geheim van Gods genade wees, waarvan in het bijzonder de schets over Rom. 8 : 18 spreekt. Deze schets vormt dan ook, volgens mededeling van de schrijver, de kern van deze bundel. Natuurlijk spreekt de ene meditatie meer aan dan de andere. Soms levert de verklaring niet veel nieuws, is die traditioneel te noemen. Over het geheel genomen zijn de stukjes fijn en pittig, hier en daar voor een preekschets wel aan de lage kant.

Boven elke schets staat de tekst voluit afgedrukt zowel in de Statenvertaling als in de Nieuwe. De zin hiervan ontgaat me. De teksten hadden niet afgedrukt behoeven worden, verwijzing ernaar was voldoende geweest. Immers, ieder die voor een boek als dit belangstelling heeft, bezit zeker een bijbel om het aangegevene op te zoeken.

Voorts roept het feit dat wel de teksten helemaal zijn uitgeschreven terwijl elke aanwijzing van liturgische aard (opgave van ev. te zingen psalmen en liederen) ontbreekt, de vraag op: waarom het ene wel en het andere niet? Nog enkele kritisch opmerkingen mogen volgen: In schets 7, over Matth. 17 : 5 zou m.i. meer aandacht voor 2 Petr. 1 : 16-19 gewenst zijn geweest; in die over Jeremia 3 : 21-25 (schets 10) is de schrijver, dunkt me, voorbijgegaan aan het feit dat het tienstammenrijk, Israël (dat zich al lang in Assyrische ballingschap bevindt, mogelijk al is ondergegaan), sprekende wordt ingevoerd en aan Juda tot wie de profeet zich richt, ten voorbeeld wordt gesteld: de spits van Jeremia's prediking ligt, dunkt me in Jer. 4 : 3, 4. De titel van no. 15 „Zalig wie verkoren is in Gods huis te wonen” belooft wat anders en meer dan geboden wordt. Tenslotte: of, zoals in schets 16 op pag. 80 staat, nu al „momenten in ons leven zijn dat we de vrede met God helemaal smaken” valt te betwijfelen. Het teveel van dit gezegde zit in het boven cursief gedrukte ene woord: helemaal. We komen ook in ons genieten van de zaligheid niet verder dan tot het beginsel van de eeuwige vreugde die we in ons hart gevoelen mogen, Zd. 22, antw. 58.

Zo zou nog wel wat meer kunnen worden opgemerkt waaruit blijkt dat deze bundel, hoezeer we die ook bij U aanbevelen, niet feilloos behoeft te worden toegestemd. Predikanten kunnen er zeker hun winst mee doen, gemeenteleden kunnen erdoor

Administratie

Administratie-adres:
Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54238

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

worden gesticht in de ware zin van het woord.

Zoals we van een boek van Kok gewend zijn is ook dit boek typografisch keurig verzorgd en stevig gebonden.

C. Bakker, Enschede

Kerknieuws

Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Ned. Geref. Kerken

Van de Stichting ontvingen wij een nieuwe folder, aangevende het doel en de hulpverlening, welke de Stichting biedt bij moeilijkheden in huwelijk en gezin, aan gehandicapten, verslaafden enz. Zoals bekend betreft het hier en bij uitstek diaconale taak van de kerken.

Ter informatie volgt hieronder de inhoud van de folder:

Doel

Door de maatschappelijke ontwikkelingen is er een samenleving ontstaan waarin steeds meer mensen met problemen worstelen.

Het is een opdracht van de gemeente van Christus elkaar tot steun te zijn en zo te meer aan haar roeping te beantwoorden:

te zijn een proeftuin voor Gods heil.

Er kunnen zich echter problemen voordoen die door de plaatselijke gemeente niet of niet voldoende kunnen worden opgelost. De Stichting biedt zich aan om vanuit onze gemeenschappelijke christelijke levensbeschouwing mee te werken aan een gezonde, goed funktionerende samenleving.

Problematiek

Moeilijkheden en vragen kunnen zich op allerlei terreinen voordoen. De Stichting kan bijvoorbeeld hulp bieden bij:

- moeilijkheden in huwelijk en gezin
- het lichamelijk of geestelijk gehandicapt zijn
- alcohol en drugs gebruik
- afwijkend seksueel gedrag
- problemen van alleenstaanden
- psychische problemen.

Hulpverlening

Voor veel van deze problemen is deskundige hulp nodig. Daarvoor heeft de Stichting een psycholoog en een maatschappelijk werkster in dienst en kan ze beschikken over incidentele hulp van een psychiater.

Hulpverlening kan geschieden:

- a. binnen de gemeente door ambtsdragers en gemeentelieden; deze hulp is doorgaans voldoende. De Stichting kan daarbij van advies dienen.
- b. door de Stichting, wanneer voor complexe problemen deskundige hulp nodig is. Deze hulp vindt plaats met tussenkomst van ambtsdragers of op verzoek van de betrokkene zelf. In beide situaties is anonimiteit van de hulpvrager gewaarborgd.

Preventie

- De Stichting geeft adviezen en verleent hulp bij stimulering van het jeugdwerk en leiding geven aan andere activiteiten binnen de gemeente.
- Daarnaast worden er toerustings-cursussen georganiseerd voor ambtsdragers als ondersteuning bij hun specifieke taak.
- Een oudercursus, die ouders helpt bij de opvoeding van hun kinderen, is in voorbereiding.

Jeugdzorg

Voor eventuele uithuisplaatsing van kinderen werkt de Stichting samen met de Chr. Geref. Vereniging voor Jeugdwelzijn. Die beschikt over het jeugdhuis „De Stuw” in Utrecht.

De bedoeling is dat deze folder verspreid wordt binnen de ker-

ken. Folders zijn verkrijgbaar bij de medewerkers en het secretariaat. U wordt daartoe verwezen naar onderstaande gegevens.

Medewerkers

Psycholoog:
Drs H. G. van Riessen.
Maatschappelijk werkster:
Mevrouw A. Kaldewey-Jansen.

Kursusleidster

Mevrouw H. de Rijk.

Afspraken maken: Voor een afspraak met de medewerkers kunt u bellen: A. Kaldewey-Jansen. Tel. 03455-5578. Bij afwezigheid via het antwoordapparaat.

Sekretaris:

C. Geerse, Prof. dr. Zernikeweg 46, 3731 KE De Bilt. Tel. 030-763227.

Uit breder kring

IFES-Nederland

Op vrijdag 14 december a.s. zal zo de Here wil, het studentencorps „Per Fidem Studiumque Ad Rostra” uit Apeldoorn, zijn 80ste Dies Natalis gedenken. Ter gelegenheid daarvan zal op die dag, om 14.00 uur een vergadering worden gehouden in de aula van de Theologische Hogeschool. Prof. dr. M. J. G. van der Velden hoopt te spreken over „De plaats van de verkiezing in de verkondiging”.

Alle oud-leden van P.F.S.A.R. worden van harte uitgenodigd deze lustrumviering bij te wonen. Zij kunnen zich opgeven bij: Ida Prins, Losweg 170, 7315 HC Apeldoorn.

Studentencorps P.F.S.A.R.

Rond Pasen '85 zullen zo'n 500 studenten uit heel Europa bij elkaar komen om zich te bezinnen op hun taak en roeping als christen-student, op de betekenis van het getuige zijn van Jezus Christus.

Verskillende aspecten van dit thema – met als motto 'Risen Lord... Sending King' – worden belicht door internationaal bekende sprekers: Michael Green, Becky Pippert (schrijfster van Out of the Saltshaker), prof. Verkuyt e.a.

Er zijn lezingen over: Het 'post-christelijk tijdperk' en de boodschap van het evangelie; Apologetiek; 'Evangelicals' en maatschappelijke verantwoordelijkheid. In workshops kan dieper worden ingegaan op ideeën en gedachten ten aanzien van leer

en leven rond het thema. Enkele van de 25 zijn: Wetenschap en christelijk geloof; Pastoraat; Het bereiken van moslims; De uitdaging van het feminisme; Evangelisatie-bijbelstudies; Communicatie.

De conferentie wordt georganiseerd door de Nederlandse afdeling van de International Fellowship of Evangelical Students

(Ifes), waarin verschillende studentengroepen georganiseerd zijn, zoals Ichthus, CSFR, CSR, SSR-NU etc.

De conferentie duurt van 8 t.m. 13 april en wordt gehouden op De Flevohof. Kosten f 210,-.

Voor meer informatie en folders: Kantoor IFES-Nederland: NZ-Voorburgwal 96-I, 1012 SN Amsterdam, tel. 020-257141.

Want als wij leven, het is voor den Here, en als wij sterven, het is voor den Here. Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heren.

Rom. 14 : 8

Heden is in haar Heer en Heiland ontslapen onze zorgzame pleegmoeder, oma, zuster en tante

ELISABETH HENDRIKA BERKHOUT-VAN ARUM

in de ouderdom van 90 jaar.

Amsterdam: Stien Schuurman-Zimmermann
Piet Schuurman

Tiel: Mary Berg-Meester

Barneveld: Jaap Berg
Ineke Berg-Bottelier

Soest: Bert Berg
Tonny Berg-Rook
Klein- en achterkleinkinderen

Bilthoven: H. Telder-van Arum
Neven en nichten

Bilthoven, 21 november 1984

„d'Amandelboom”, Noord Houdringelaan 82

Correspondentie-adres: Fam. Schuurman, Uiterwaardenstraat 277-II, 1079 CS Amsterdam.

De begrafenis heeft op 26 november te Bilthoven plaatsgevonden.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

Aan onze adverteerders

Indien U voor het plaatsen van een advertentie ons een zgn. „print” toezendt, zijn wij genoodzaakt om extra kosten in rekening te brengen voor het maken van een MAT LEESBAAR NEGATIEF. Mocht U ons direkt een MAT LEESBAAR NEGATIEF kunnen leveren dan is ons dat zeer welkom en worden er geen extra kosten in rekening gebracht.

De drukker

Jeugdblad Verkenning

Een blad voor heel de jeugd van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Een 'must' voor de jeugdverenigingen en een aanwinst voor persoonlijk gebruik. Dat is het blad 'Verkenning', het jeugdblad dat tien keer per jaar wordt uitgegeven door het G.L.J.C. Bijbelstudies, commentaar bij wat er in de wereld gebeurt en nieuws uit je eigen rayon kom je in ieder gewoon nummer tegen. Bovendien krijg je twee keer per jaar een bijzonder schetsen-nummer, dat extra waardevol is.

Wie nu al met de goede voornemens voor 1985 begint, wordt daarvoor beloond. Neem je namelijk nu een abonnement voor het nieuwe jaar (prijs f 20,-) dan ontvang je de laatste twee nummers van dit jaar gratis. Kom nu in de kring van Verkenning-abonnee's, door je telefonisch of schriftelijk op te geven bij Laura Strating, Peperstraat 24, 1502 AH Zaan- dam, tel. 075-351408.

GLJC
Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité

Een uitgave van het Geref. Landelijk Jeugdcomité in samenwerking met Buijten & Schipperheijn, Amsterdam.

- Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.
- Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!